

УДК 636.09:616.233-002:578.834:636.5

ІМУНОБІОЛОГІЧНІ ВЛАСТИВОСТІ ІЗОЛЯТУ Б-5 ВІРУСУ ІНФЕКЦІЙНОГО БРОНХІТУ КУРЕЙ**НЕМАШКАЛО А. Ю.**, аспірант
ПОСТОЄНКО В. О., д. с.-г. наук
ПОПОВА Г. А., ст. наук. співр.
ПЕДОРЕНКО І. Ю., інженерІнститут ветеринарної медицини НААН,
м. Київ.
vet@ivm.kiev.ua

Вивчено антигенну спорідненість польового ізоляту вірусу інфекційного бронхіту курей Б-5 з польовими ізолятами Б2 і КН4 QX-подібного типу в перехресній реакції нейтралізації, а також з вакцинним штамом H120 серотипу Massachusetts. Показано, що ступінь антигенної спорідненості з цими ізолятами 86 % та 79 % відповідно, а з вакцинним штамом 17 %.

Інфекційний бронхіт, вірус інфекційного бронхіту, польові ізоляти, серотип QX, вакцинний штам H120, антигенна спорідненість

Інфекційний бронхіт курей (ІБК) – гостре висококонтагіозне вірусне захворювання, яке проявляється у курчат респіраторним або уремичним синдромом, у курей – враженням гермінативних органів, що призводить до тривалого зниження несучості та суттєвого погіршення якості яєць. До вірусу ІБК сприйнятливі всі вікові групи курей, але найбільш чутливі курчата 7–45-добового віку та доросла птиця в репродуктивний період. Захворювання може спричинити загибель курчат до 30–60-добового віку та значні втрати у виробництві за рахунок зниження якості продукції в уражених стадах курей м'ясного і яєчного напрямів. Основним джерелом поширення інфекційного бронхіту є хворі та перехворілі курчата і кури, які виділяють вірус у зовнішнє середовище та є вірусоносіями до 105 діб після одужання [1, 2].

Контроль інфекційного бронхіту (ІБ) базується на щепленні птахопоголів'я з використанням живих та інактивованих вакцин різних серотипів. Найчастіше використовують вакцинний штам ВІБ Massachusetts H120. Це обумовлено здатністю цього штаму забезпечувати гетерологічний перехресний захист проти різних серотипів ВІБ, особливо в комбінації з вакцинними штамми інших серотипів [3, 4].

ІБК широко розповсюджений у світі та постійно персистує завдяки інтенсивному розвитку птахівничої галузі. Застосування живих вакцин може бути причиною появи і розпо-

всюдження вірусу ІБК у промислових господарствах різних регіонів серед щепленого поголів'я. Його мінливість здійснюється за рахунок змін геному (результат накопичення поодиноких мутацій і рекомбінацій з появою та співіснуванням багатьох нових серотипів і варіантів. Відсутність або низький перехресний захист від щеплення існуючими вакцинами призводить до великих труднощів у профілактиці та контролі, тому це захворювання є однією з найсерйозніших проблем у промисловому птахівництві [3]. Тому актуальними напрямками досліджень є: проведення постійного моніторингу циркулюючих серотипів вірусу ІБК серед щепленого поголів'я; виділення та ідентифікація польових ізолятів; вивчення їх імунобіологічних і молекулярно-генетичних властивостей для підвищення ефективності профілактики та контролю цього вкрай розповсюдженого інфекційного захворювання. ВІБ був і залишається однією з основних причин величезних економічних збитків промислового птахівництва всього світу [5].

У зв'язку з цим, нами протягом 2011-2015 років проводиться постійний моніторинг ВІБ у птахогосподарствах України. Польовий ізолят Б-5 ВІБ було виділено в 2013 році з господарства бройлерного напрямку, в якому відмічалося респіраторне захворювання птиці на фоні щеплення проти ІБК. За результатами ЗТ-ПЛР виявлено РНК ВІБ двох серотипів – Massachusetts і QX-подібного. З ізолятом було проведе-

но 3 пасажі на курячих ембріонах (КЕ) в присутності специфічної сироватки до серотипу Massachusetts [7]. Разом з цим, з інших двох господарств на фоні спалахів ІБ-подібного захворювання серед щепленого проти ІБ птахопоголів'я, ідентифіковано ще 2 ізоляти ВІБ, які отримали назву Б2 та КН4. Ізолят Б2 виділений від хворих курчат-бройлерів, а КН4 - від курей-несучок. За допомогою ЗТ-ПЛР з серотипспецифічними праймерами ВІБ вони ідентифіковані як QX-подібний тип. Окрім QX типу в ЗТ-ПЛР в обох господарствах виявили також тип Massachusetts, що свідчить про циркулювання під час спалаху захворювання не менше двох типів ВІБ – QX та Massachusetts [3].

У розвитку наведених досліджень метою даної роботи було визначення антигенної спорідненості польових ізолятів ВІБ Б-5, Б2 та КН4 між собою та з вакцинним штамом Massachusetts H120.

Матеріали і методи

У роботі використовували виділені нами раніше ізоляти та вакцинний штам Massachusetts H120 ВІБ:

Б-5 – польовий ізолят QX-подібного типу 3 пасажу у вільних від патогенної флори курячих ембріонах (ВСП-КЕ) з титром інфекційної активності $10^{7.2}$ ЕІД₅₀/см³;

Б2 – польовий ізолят QX-подібного типу 7 пасажу ВСП-КЕ з титром інфекційної активності $10^{7.0}$ ЕІД₅₀/см³;

КН4 – польовий ізолят QX-подібного типу 7 пасажу у ВСП-КЕ з титром інфекційної активності $10^{7.5}$ ЕІД₅₀/см³;

H120 – вакцинний штам 5 пасажу у ВСП-КЕ з титром інфекційної активності $10^{7.0}$ ЕІД₅₀/см³;

ВІБ розмножували у ВСП-КЕ 10-денної інкубації, які одержували від ТОВ «БІОТЕСТЛАБ» (м. Київ).

Антигенну спорідненість ізолятів ВІБ Б-5, Б2 та КН4 QX-подібного типу між собою та з вакцинним штамом H120 серотипу Massachusetts визначали шляхом постановки перехресної реакції нейтралізації (РН) за загальноприйнятою методикою у варіанті з одним розведенням гіперімунної антисироватки (1:10) та з послідовними 10-разовими розведеннями вірусу. Розведення всіх матеріалів,

що використовувались в реакції, проводили на фосфатному буфері. В РН використовували антисироватки на досліджувані віруси, отримані шляхом гіперімунізації курчат. В якості контролю використовували нормальну сироватку. Реакцію нейтралізації проводили на 8-денних КЕ. Дію ВІБ на КЕ оцінювали за загубленню ембріонів та появою ембріонів-карликів (зменшення маси власне ембріона на $\geq 25\%$). Загибель КЕ в перші 24 години після зараження вважали неспецифічною. Титр інфекційної активності розраховували по Керберу в модифікації Ашмаріна [8, 9].

Індекс нейтралізації (ІН) підраховували шляхом ділення титру ЕІД₅₀ ефективної дози суміші вірусу з позитивною сироваткою на титр ЕІД₅₀ суміші вірусу з нормальною сироваткою [8].

Розрахунок ступеню антигенної спорідненості штамів проводили за формулою Арчетті [10]. Якщо рівень антигенної спорідненості був вище 50 %, то варіанти вірусу відносяться до одного серотипу; якщо на рівні 25-50 % - засвідчують про низьку антигенну спорідненість; нижче 25 % - досліджувані об'єкти відносяться до різного серотипу [10].

Результати та обговорення

Антигенну спорідненість польових ізолятів ВІБ Б-5, Б2 та КН4 QX-подібного типу між собою та з вакцинним штамом H120 серотипу Massachusetts досліджували в перехресній реакції нейтралізації. Результати реакції по індексу нейтралізації досліджуваних штамів відповідними антисироватками наведені в таблиці.

Ізоляти ВІБ Б-5, Б2, ВІБ КН4 та штам H120 нейтралізувались гомологічними сироватками. Ізолят ВІБ КН4 повністю нейтралізувався антисироваткою отриманою на ізолят ВІБ Б2, а при нейтралізації ізоляту Б2 антисироваткою на ізолят ВІБ КН4 залишкова інфекційна активність вірусу складала 1 Іг. Антигенна спорідненість між цими ізолятами дорівнювала 92 %. Ізолят Б-5 нейтралізувався антисироватками на ізоляти Б2 та КН4, залишкова інфекційна активність складала 1 та 0,9 Іг відповідно, антигенна спорідненість з цими ізолятами досягла 86 % та 79 % відповідно.

Напроти, антисироватки, отримані на ізоляти ВІБ Б2 та КН4, практично не нейтралізували штам H120, як і сироватка на штам H120 не

Таблиця. Індекси нейтралізації польових ізолятів ВІВ Б-5, Б2 і КН4 QX-подібного типу та вакцинного штаму ВІВ Н120 серотипу Massachusetts в перехресній реакції нейтралізації

ВІВ	Тип	Титр інфекційної активності, ЕІД ₅₀ /см ³	Індекси нейтралізації з антисироваткою до ВІВ, lg:			
			Б-5	Б2	КН4	Н120
Б-5	QX-подібний	10 ^{6,9}	6,9	5,9	6,0	2,7
Б2	QX-подібний	10 ^{6,5}	5,8	6,5	5,5	1
КН4	QX-подібний	10 ^{6,0}	5,5	6,0	6,0	1
Н120	Massachusetts	10 ^{6,5}	0,5	0,5	≤0,5	6,5

нейтралізувала ці ізоляти. Ступінь антигенної спорідненості польових ізолятів ВІВ Б2 та КН4 з вакцинним штамом Н120 складала 10,2 % та 11 % відповідно. Антисироватка на штам Н120 частково нейтралізувала ізолят Б-5, а антисироватка на Б-5 не нейтралізувала Н120, антигенна спорідненість складала 17 %.

Оскільки ВІВ типу QX є новим для нашої країни, необхідне подальше вивчення молекулярно-генетичних та імунобіологічних властивостей виділених ізолятів з метою удосконалення засобів профілактики цього захворювання.

Висновки. Польові ізоляти Б2 (виділений від курчат-бройлерів) та КН4 (виділений від

курей-несучок) є антигенно спорідненими між собою (92 %) . Польовий ізолят Б-5 антигенно споріднений з ізолятами Б2 та КН4 на 86 % та 79 % відповідно. Дані ізоляти відносяться до одного серотипу. Навпаки, рівень антигенної спорідненості цих ізолятів з вакцинним штамом Н120 Massachusetts низький (10,2 % та 11 % відповідно), з ізолятом Б-5 – 17 %. Це означає, що вони відносяться до різних серотипів.

У наступних дослідженнях доцільним є вивчення молекулярно-генетичних та імунобіологічних властивостей виділених ізолятів з метою удосконалення засобів профілактики цього захворювання в Україні.

ЛІТЕРАТУРА

1. Вирусные болезни животных / В.Н. Сюрин, А.Я. Самуйленко, Б.В. Соловьев, Н.В. Фомина. – М.: ВНИТИБП, 1998. – С. 183 – 198
2. Сидорчук А.А. Инфекционные болезни животных: учебник, под ред. А.А. Сидорчука. – М.: Колос, 2007. – С. 448 – 453
3. Виділення та ідентифікація польових ізолятів вірусу інфекційного бронхіту курей QX-подібного типу. Вивчення їх патогенності для курчат / Є.О. Краснобаєв, О.М. Дерябін, Г.А. Попова [та ін.] // Ветеринарна біотехнологія. – 2013. – №22. – С. 270 – 283
4. Генетическая характеристика полевых изолятов вируса инфекционного бронхита кур, выявленных в России. / Е.В.Овчинникова, Ю.А.Бочков, Г.В.Батченко [и др.] // Труды федерального центра охраны здоровья животных. – 2007. – Т.V. – С.303 – 310
5. Cavanagh D. Coronavirus avian infectious bronchitis virus. / D.Cavanagh. // VeterinaryResearch. – 2007. – Vol.38. – P. 281 – 297
6. Development and use of the H strain of avian infectious bronchitis virus from the Netherlands as a vaccine: a review. / Gosse Bijlenga, Jane K. A. Cook, Jack Gelb Jr [et al.] // Avian Pathology. – 2004. – Vol. 33. – P. 550 – 557
7. Немашкало А.Ю. Виділення QX-подібного ізоляту вірусу інфекційного бронхіту курей. / А.Ю. Немашкало. – Матеріали наук.-

- практ. конф. молодих вчених, 26 черв. 2014 р. – К. : КОМПРИНТ, 2014. – С. 10 – 12.
8. Сюрин В.Н. Справочник вирусных болезней животных. / Сюрин В.Н. , Белоусова Р.В., Фомина Н.В. – М.: Агропромиздат, 1991. – С. 351
9. Кубаєв А. П. визначення титру інфекційної активності вірусу інфекційного бронхіту на курячих ембріонах: метод. рекомендації. / Кубаєв А. П., Гулянич М. М., Краснобаєв Є. О. – К. : КОМПРИНТ, 2014. – С. 5 – 12.
10. Методические указания по выделению, титрованию и оценке антигенного родства вариантов вируса инфекционного бронхита кур в трахеальной органной культуре / О.А. Чупина, С.В. Фролов, В.И. Диев, А.В.Борисов. – Владимир: ФГУ «ВНИИЗЖ», 2006. – 19 с.

ИММУНОБИОЛОГИЧЕСКИЕ СВОЙСТВА ИЗОЛЯТА Б-5 ВИРУСА ИНФЕКЦИОННОГО БРОНХИТА КУР

Немашкало А. Ю., Постоенко В. А., Попова Г. А., Педоренко И. Ю.

Институт ветеринарной медицины НААН, г. Киев.

Изучено антигенное родство полевого изолята вируса инфекционного бронхита кур Б-5 с полевыми изолятами Б2 и КН4 QX-подобного типа в перекрестной реакции нейтрализации, а также с вакцинным штаммом H120 серотипа Massachusetts. Показано, что степень антигенного родства с этими изолятами 86% и 79% соответственно, а с вакцинным штаммом 17%

Инфекционный бронхит, вирус инфекционного бронхита, полевые изоляты, серотип QX, вакцинный штамм H120, антигенное родство

IMMUNOBIOLOGICAL PROPERTIES OF ISOLATE B-5 VIRUS INFECTIOUS BRONCHITIS

A. Nemashkalo, V. Postoienko, G. Popova, I. Pedorenko

Institute of veterinary medicine NAAS, Kyiv, Ukraine

Purpose of this study was to determine the antigenic relationship of the field isolates VIB B-5, B2 and KN4 between each other and the vaccine strain H120 Massachusetts.

Results:

The antigenic relationship of the field isolates was investigated in cross neutralization test. Isolates VIB B-5, B2, KN4 and strain H120 was neutralized with homologous sera. Isolate B-5 antiserum to neutralized isolates B2 and KN4 residual infectious activity was 1 and 0,9 lg respectively, antigenic relationship of these isolates reached 86% and 79% respectively. Antiserum for strain H120 partially neutralized isolate B-5 and B-5 antiserum are not neutralized H120, antigenic relationship was 17%.

Conclusions:

Field isolate B-5 antigenically related with isolates B2 and KN4 on 86% and 79% respectively. These isolates belong to one serotype. In contrast, the level of antigenic relationship isolate B-5 with vaccine strains H120 Massachusetts is 17%. This means that they belong to different serotypes.

It is reasonable to study the molecular-genetic and immunological properties of selected isolates to improve means of preventing the disease in Ukraine

Infectious bronchitis, infectious bronchitis virus, field isolates, serotype QX, vaccine strain H120, antigenic relationship